

## Govor predsednika Fiskalnega sveta na seji Odbora za finance, 22. 4. 2024

Fiskalni svet je 10. aprila od vlade v oceno izpolnjevanja fiskalnih pravil prejel predlog Odloka o okviru za pripravo proračunov sektorja država za obdobje 2025–2027, osnutek Programa stabilnosti 2024, ki se nanaša na isto obdobje, ter zaprosilo za oceno glede prenehanja obdobja izjemnih okoliščin. Naj glede slednjega ponovim tisto, kar je Fiskalni svet ugotovil že lani pomladi, in tokrat na zaprosilo vlade potrjuje: od vključno leta 2024 skladno s trenutno znanimi podatki ni pogojev, ki bi omogočali obstoj izjemnih okoliščin.

Dokumenti vlade in tudi naše ocene so sicer pripravljene v obdobju, ko po mnenju Fiskalnega sveta Zakona o fiskalnem pravilu v formuli, ki določa domače fiskalno pravilo, zaradi nedefiniranih parametrov s strani Evropske komisije ni moč izvajati, in ko hkrati nov sistem ekonomskega upravljanja še ni potrjen. Fiskalni svet ugotavlja, da bo po sprejemu tega sistema na ravni EU in zaradi ugotovljenih neskladnosti z obstoječim Zakonom o fiskalnem pravilu zakonodaja EU prevladala nad neusklajenim delom domače zakonodaje. To dejstvo bomo do odprave neskladnosti upoštevali pri nadaljnjem ocenjevanju proračunskih dokumentov. Hkrati pričakujemo, da se bo domača zakonodaja v čim krajšem času ustrezno prilagodila in se bomo tako izognili podaljševanju negotovosti.

Kljub razmeroma stabilnim makroekonomskim razmeram, realni gospodarski rasti v okvirih dolgoročnega povprečja in trenutno ocenjene potencialne rasti ter ohranjanju razmeroma visoke nominalne rasti davčnih osnov, naj bi se primanjkljaj sektorja država po lanskem znižanju letos znova povečal. Iz tega izhaja ocena o ekspanzivni fiskalni politiki, kar pa ne ustreza trenutnim cikličnim okoliščinam in tudi ne lanskim priporočilom Sveta EU.

Ključni razlog za povečanje primanjkljaja je vnovič načrtovana rekordno visoka investicijska aktivnost države na ravni preko 6 % BDP. Ta je po oceni Fiskalnega sveta znova precenjena in v povprečju naslednjih let za skoraj 1,5 % BDP presega dolgoročno povprečje. Fiskalni svet ne nasprotuje učinkovitim javnim investicijam, ki večajo dolgoročni gospodarski potencial. Vendar bodo tako obsežni investicijski načrti zaradi omejitev na strani administracije in absorpcijskih kapacitet gospodarstva težko izvedljivi brez izgube učinkovitosti. Te omejitve se trenutno najbolj kažejo na trgu dela ter posledičnih stroškovnih pritiskih, obenem večajo tudi možnost neustrezne alokacije sredstev.

V prihodnjih treh letih naj bi se ob znižanju obsega interventnih ukrepov t. i. »očiščeni« primanjkljaj ohranjal na ravni okoli -2,0 % BDP, k čemur naj bi prispevala predvsem visoka raven tekoče porabe. Slednja bo posledica številnih sprejetih diskrecijskih ukrepov v preteklih letih.

Bruto dolg sektorja država do konca leta 2027 ne bo dosegel mejne vrednosti 60 % BDP, a naj bi se znižal pod raven, doseženo pred epidemijo. K temu bo pripomogla razmeroma visoka inflacija in nominalna gospodarska rast, ki naj bi presegala obrestno mero financiranja države.

Vlada kljub prehodni naravi dokumentov, ki jo navaja, ne bi smela izpuščati priložnosti za vzpostavitev verodostojnega ogrodja srednjeročnega proračunskega načrtovanja. To se je po oceni Fiskalnega sveta zgodilo s predloženimi dokumenti, in to celo tik pred vstopom v sistem, v katerem naj bi se zahteve po verodostojnem načrtovanju še okrepile. Generalka pred vstopom v nov sistem ni bila uspešna.

Države članice bodo namreč morale jeseni Evropski komisiji v oceno oddati srednjeročni fiskalno-strukturni načrt z začrtano potjo javnih financ za naslednjih 4 do 7 let. Fiskalni svet je v tokratni oceni že upošteval trenutno znane parametre novega sistema ekonomskega upravljanja in je tudi

v okviru posebnih predstavitev glede prenovljenih fiskalnih pravil na voljo za dodatna pojasnila poslancem oziroma poslanskim skupinam.

Jesenski načrt bo moral vsebovati verodostojno predstavitev in ovrednotenje ukrepov, ki bodo omogočili prilagajanje javnih financ v smeri srednjeročne vzdržnosti javnih financ. Ti ukrepi bodo po naših ocenah morali biti v obsegu vsaj med 1 in 1,5 % BDP in bodo zahtevali ustrezno nižjo rast neto primarnih izdatkov. Trenutne usmeritve predloženih dokumentov javnofinančne vzdržnosti namreč ne zagotavljajo, tudi ob upoštevanju nižjega porasta stroškov staranja, ki ga nakazuje osveženo Poročilo o staranju 2024. Takšna ugotovitev velja, kljub zaostajanju obrestne mere za predvideno gospodarsko rastjo, izključno zaradi ohranjanja oziroma večanja primanjkljaja primarnega salda, k čemur prispevajo tudi vse večje potrebe zdravstvene in pokojninske blagajne. To še posebej velja ob upoštevanju morebitne realizacije vseh trenutno zaznanih tveganj, ki lahko omenjeni obseg zahtevanih ukrepov še občutno povečajo. Pričakovano prilagajanje bo zato precej zahtevnejše od realizacije fiskalnih naporov iz zadnjih dveh desetletij. Rast neto primarnih izdatkov bo morala za rastjo v letih pred epidemiološko krizo zaostajati za vsaj 1 o.t.

Ob navedenem ter ob vseh dodatno ugotovljenih pomanjkljivostih predloženih proračunskih dokumentov, ki jih podrobneje navajamo v oceni, zato menimo, da bo priprava prvega srednjeročnega fiskalno-strukturnega načrta v okviru novega sistema fiskalnih pravil predstavljala velik izziv.

Naj to ugotovitev ob koncu povežem še z vladnim odzivom na našo oceno. Fiskalni svet se ne omejuje na zgolj matematično preverjanje izpolnjevanja fiskalnih pravil. Fiskalni svet ostaja neodvisna institucija z izključno strokovnimi mnenji, ki so podprta tudi matematično, in matematika je politično nevtralna veda. Ob tem ni vprašanje, ali so naša opozorila smiselna, ko se tekoči izdatki financirajo z zadolževanjem, ko projekcije investicij nakazujejo na možnost njihovega neučinkovitega izvajanja in ko analize nakazujejo na to, da bi lahko javni dolg brez ukrepanja že čez pet let pričel sistematično naraščati. Vse to kaže na zelo zahtevno nalogo, določitev srednjeročno vzdržne javnofinančne poti letos jeseni.